

ZÁVERY

z XXVI. medzinárodnej vedeckej konferencie: *Dieťa v ohrození*, ktorá sa konala v Bratislave v dňoch 30. novembra a 1. decembra 2017

Z vystúpení zahraničných hostí v plenárnom bloku vyplynuli tieto závery:

Prof. W. E. Fthenakis (Freien Universität Bozen, Nemecko) na základe desaťročného výskumu 175 rodín v Nemecku autor konštatuje tieto závery: a) je potrebné reformovať edukačné prístupy, redefinovať ciele, organizačné princípy učebného procesu; b) je potrebné viac integrovať na rodinu sústredený edukačný prístup, v ktorom rodina zohráva väčšiu rolu - vytvára v rodine miesto pre dieťa, konceptualizuje jeho každodenný život ako aj učebné príležitosti, zvyšuje spoluprácu rodičov a dieťaťa. Veľmi dôležitým záverom vedeckým aj praktickým bolo jeho poznanie, že sa v modernej spoločnosti mení rola otca v rodine, čo je potrebné zohľadniť pri poradenskej aj terapeutickej práci.

Prof. W. Bernet (Vanderbilt University, USA) analyzoval vedecký základ patologického odcudzenia rodiča a dieťaťa. Identifikoval dve hlavné príčiny odcudzenia: rozpad rodiny a mentálnu manipuláciu s dieťaťom. Tieto poznatky sú významné aj pre slovenských psychológov, ktorí pracujú s rodinami.

Dr. E. J. Vargo (University of Birmingham, Veľká Británia) referovala o drogovej scéne mladistvých a okrem nových vedeckých poznatkov a metodologických prístupov apelovala na zavedenie aj kognitívnych mier pri vyšetrení drogovu závislých a hlavne odporúča medzinárodnú spoluprácu pri tvorbe preventívnych politík nielen v školstve, ako aj tvorenie spoločných medzinárodných štúdií o drogovej závislosti.

Tali Mirkin, MA a dr. Yona Weiss, PhD (Ben Gurion University Meitar, Izrael) sa zaoberali nadanými deťmi podľa Gestalt prístupu. Pokúsili sa riešiť problém, ako vyniknúť a pritom ostať začlenený v skupine. Uzatvárajú, že aplikácia Gestalt terapie najlepšie vyhovuje porozumeniu mnohostranných väzieb dieťaťa, mladého človeka a jeho prostredia.

Ostatné referáty na konferencii sa dajú tematicky zaradiť do piatich hlavných oblastí, diskusných panelov. Hlavné závery z diskusných panelov:

Prvý panel sa zaoberal najmä otázkami poradenstva v škole a rodine, konkrétnejšie prácou školských psychológov. Závery:

1. Vzhľadom na nárast počtu klientov na poradniach (CPPPaP; ČŠPP), ako aj nárast problémov v správaní detí a mládeže na školách je potrebné podstatne zvýšiť počet školských a poradenských psychológov.
2. Orientácia poradenských a školských psychológov sa nemá orientovať len na negatívne javy v škole, rodine (patogenéza), ale ich práca sa má sústrediť aj na pozitívne stránky (salutogenéza), potenciality žiakov, na podporu duševného zdravia (E. Gajdošová, L. Páleník a iní), na implementáciu pozitívnej psychológie do poradenskej psychologickéj práce.

3. Dôležitým záverom je sledovanie atmosféry, klímy v triede, škole, emocionality, vzťahom medzi žiakmi, vzťahmi medzi učiteľmi a žiakmi a aj vzťahmi v učiteľskom zbore (H. Roľková, D. Kravecová, B. Dvorská a iní).

Druhý panel bol zameraný na prevenciu závislostí a ochrane duševného zdravia detí a rodín. Výsledkom diskusií v tomto okruhu problémov boli najmä tieto závery:

4. Viac zamerať prácu školy, psychológov, poradiť, sociálneho systému na nové formy subpatológie modernej doby, akými sú kyberšikana (J. Zábojník), zajatie dieťaťa v informačno-komunikačných technológiách (N. Slavíková), ale aj na gamblerstvo, látkové a nelátkové závislosti.
5. Opatrenia proti závislostiam a ohrození dieťaťa modernými informačnými technológiami videli účastníci tejto diskusie najmä v týchto formách a oblastiach: 5a) uplatňovať v školách, školských zariadeniach a na poradniach už existujúce preventívne programy, tvoriť nové programy; 5b) klásť väčší dôraz na metódy a techniky zvládania stresu, na mediálnu výchovu, etickú, na rozvíjanie kritického myslenia žiakov (E. Poláková, D. Kanderová); 5c) zaviesť internetové poradenstvo (M. Madro); 5d) hľadať možnosti včasného poznania rizikových žiakov a to v spolupráci s rodinou dieťaťa a zabezpečiť včasnú intervenciu. Táto oblasť predpokladá úzku spoluprácu s celým poradenským systémom (integrovaným).

Tretí panel sa venoval najmä rodine, kríze rodiny a dôsledkom pre dieťa. Účastníci prezentovali svoje výskumné zistenia, skúsenosti s intervenciou odborných pracovníkov deťom po rozvode, vyslovili svoje výskumné zistenia na problém striedavej starostlivosti , bol tu aj pohľad právnika (A. Noskovičová) na striedavú starostlivosť o dieťa, pohľad lekára (J. Ridoško), bol tu referát o tom, ako zisťovať najlepší záujem dieťaťa (E. Smiková a kol), skúsenosti z podpory duševného zdravia detí a rodín po strate rodiča (E. Ištvánová). V každej zo spomínaných oblastí sa objavili odporúčania, závery ako prácu s rodinou, s rodinou v kríze s nefunkčnou rodinou zlepšiť. Dá sa však formulovať tieto závažné závery, ktoré rezonovali skoro u všetkých účastníkov tohto panelu:

6. Je nevyhnutné zlepšiť spoluprácu medzi rezortmi (sociálny, právny, školský, zdravotnícky, ai.) pri ochrane detí, pri ochrane zdravia a funkčnosti rodiny, pri tvorbe legislatívnych a iných dokumentov dotýkajúcich sa detí po rozvode, pri striedavej starostlivosti, ale aj pri umiestňovaní detí do detských domovoch, reedukačných zariadení, sociálnych zariadení.
7. Odborníci z oblasti psychologickej starostlivosti (poradcovia, školskí, klinickí, sociálni psychológovia) by mali viac participovať pri riešení krízových problémov rodín a najmä detí týchto rodín. Rovnako niektorí referujúci požadovali zvýšenú účasť škôl, výchovných poradcov, učiteľov na procesoch riešenia rodín s deťmi.
8. D. Kopčanová a B. Filípková predstavili analýzu odporúčaní rodičov pre skvalitnenie striedavej starostlivosti rodičov o dieťa po rozvode/rozchode partnerov.

Účastníci štvrtého panelu diskutovali o problémoch inklúzie, inkluzívnej edukácie na Slovensku. Okrem riešenia špecifických otázok inklúzie, ako napr. obrátenej inklúzie pri nepočujúcich deťoch (K. Zborťeková), alebo napĺňanie potrieb detí s narušenou komunikačnou schopnosťou (O. Maťko), sa diskutovalo o podpore vnímania inakosti v materských školách (B. Kováčová) a o špecifikách disparitných regiónoch Slovenska vo vzťahu k inklúzii. Závery:

9. Aj napriek tomu, že Vláda SR prijala inkluzívne vzdelávanie v medzinárodne popísaných dokumentoch už v roku 2012, doteraz nie sú urobené úpravy v našich zákonoch, najmä zákone č. 245/2008 Z.z. Účastníci konferencie požadovali, aby

ministerstvo školstva čo najskôr legislatívne upravilo inkluzívnu edukáciu vo vzťahu k integrovanému vzdelávaniu.

10. Na Slovensku sa realizovali už najmenej dva projekty inkluzívnej školy (CVS, PRINED), ktoré boli financované zo zdrojov Európskej únie. Výsledky týchto projektov v základných predpokladoch boli úspešné a ich závery sa mali stať normálnou súčasťou štátnej školskej politiky podľa koncepčného zámeru trvalo udržateľného rozvoja a financované zo štátnych/verejných zdrojov
11. V školách, ktoré sa pokúšajú zaviesť inkluzívne vzdelávanie, chýbajú odborní zamestnanci, ktorí tvoria inkluzívny tím (školský psychológ, sociálny pedagóg, špeciálny pedagóg, asistent, logopéd - počty sa určujú podľa veľkosti škôl a skladby žiakov). Na jednej strane je ich málo na pracovnom trhu a na druhej, aj keď sú k dispozícii zriaďovatelia (mestá a obce - cez MV SR) nemajú na ich zaplatenie finančné prostriedky.
12. Bol komunikovaný návrh, aby sa učitelia už na vysokých školách, pedagogických fakultách, viac pripravovali na prácu s deťmi so špecifickými edukačnými potrebami.
13. Realizované projekty inkluzívneho vzdelávania, ale aj iné výskumy ukázali, že najmä pre deti zo znevýhodneného sociálneho prostredia je potrebné povinné predškolské vzdelávanie. Účastníci odporúčajú záver: zaviesť povinné predškolské vzdelávanie a výchovu.

Piaty diskusný panel sa venoval problému integrovaného poradenského systému na Slovensku. Boli do programu zaradené príspevky, ktoré sa týkali histórie psychologického poradenstva na Slovensku (P. Vančo) a v Čechách (J. Dan), 25 rokov vzdelávania nadaných na Slovensku (J. Laznibatová), supervízia v poradenstve (J. Kožnár). Vzácnym bolo vystúpenie D. Kováča, ktorý v teórii vlastného života zdôraznil účasť psychológie a psychologických služieb v celom biodrome života človeka a vyslovil tento záver:

14. V teórii a praxi psychológie osobnosti aplikovanej na poradenskú prax sa ukazuje ako významné vyzdvihnutie teórie autoregulácie, autoregulatívneho učenia. Niektorí tvorcovia psychologických poradenských systémov na Slovensku vyslovili odporúčanie, aby sa teória psychoregulácie D. Kováča stala nosnou teóriou poradenstva.
15. Model integrovaného systému poradenstva a prevencie v SR predstavila A. Surová Čulíková - obsahuje celý rad (systémové opatrenia) záverov pre rozličné úrovne poradenstva. Najmä sa vyzdvihuje medzirezortná spolupráca, zjednotenie riadenia poradenského systému, lepšie personálne a materiálne vybavenie (najmä diagnostické nástroje, preventívne, výcvikové a iné programy), nadväznosť poradenského systému s inkluzívnou koncepciou edukácie.
16. Model integrovaného poradenstva obsahuje aj návrh/záver, aby sa vytvorila expertná skupina pre tvorbu, dopracovanie integrovaného poradenského systému (IPS) pri Ministerstve školstva alebo priom pri vláde SR. Tento návrh je súčasťou úvah I. Juráša na tému prednesenú v tejto diskusii „Kam kráča učiace sa Slovensko?“

Cieľom medzinárodnej vedeckej konferencie *Dieta v ohrození* bolo analyzovať najmä štyri témy:

1. Integrovaný systém poradenstva a prevencie v prospech podpory duševného zdravia detí a rodín (multidisciplinárny prístup v poradenskom procese, psychoterapii, supervízii)
2. Psychologické, sociálne, právne, etické problémy detí a rodín v kríze (rodiny po rozvoze, náhradné rodiny, rekonštruované rodiny)

3. Prevencia pred závislosťami a ochrana duševného zdravia detí a rodín (technologické a mediálne ohrozenia, drogové a ďalšie závislosti)
4. Inklúzia (multidisciplinárny prístup k poradenstvu, sociálna inklúzia a inklúzia vo vzdelávaní)

Ako ukazuje prehľad vystúpení účastníkov v jednotlivých paneloch, a najmä v plenárnej prezentácii, ako ukazuje uvedený prehľad záverov a návrhov (a to mnohé ešte v týchto záveroch neboli uvedené), konferencia nielen splnila svoje ciele - analyzovať uvedené témy – ale ich prekročila v tom zmysle, že ponúkla nielen singulárne, parciálne závery a opatrenia, ale aj integrované, systémové úvahy, projekty, koncepcie. Mnohé z uvedených analýz sú príspevkom k vedeckému poznaniu daných tém, niektoré návrhy a závery smerujú do vlastných radov najmä psychologických pracovísk, iné smerujú aj mimo psychologickú komunitu, sú širšie, zasahujúce školskú, vedeckú, politickú sféru. Ostáva veriť, že sa podarí závery a návrhy dostať do praxe, poznatky do vedeckého myslenia a poznania.

Bratislava, 05.12.2017

